

rab. Ennek megfelelően vizuálisan nem a legkidolgozottabb, és akadnak benne grafikai esetlenségek. Viszont abban a tekintetben, ahogy a témájához viszonyul, és abban is, ahogy azt ábrázolja, markáns művel van dolgunk. Nem hiszem, hogy ma Magyarországon lenne olyan nagyobb kiadó, amely ilyen formában megjelentetné és forgalmazná. De jól van ez így. Ez a képregény se több, se kevesebb, mint egy civil hang, melyet ugyan nem sokan fognak meghallani, de akik igen, biztosan elgondolkodnak majd rajta. Fontos kordokumentum, amelyben a szerzőnek sikerült egy helyét nem leelő generáció élményeit, frusztrációit és érzéseinek struktúráját negyven oldalba sűrítenie.

Kiss Judit – Szabeni Péter (szerk.)

TYA

5Panels – Koska Zoltán,
Albertirsa, 2018

CSKA

5Panels – Pesti Könyv Kft.
Budapest, 2017

Demus Zsófia

KUTYÁK ÉS MACSKÁK

A képregény-antológia műfaja a magyar képregény mai helyzetében egy köztes megoldásnak tekinthető, a megjelenés szempontjából mindenképpen. Évente jelennek meg képregényalbumok, régebbi megjelenések gyűjteményes kiadásai, láthatunk próbálkozásokat egy-egy csoport, kiadó köré szerveződő különféle havilapok elindítására is. Egy print kiadás előkészítése és megvalósítása itthon sok nehézségbe ütközik, és kevés a lehetőség egy-egy rövidebb nyomtatott kiadás megvalósítására. Az antológia műfaja éppen ezért tekinthető egy ideális középútnak, mely többféle alkotót mozgatva érhet el egy heterogén

közönséget. A technikai és kiadásbeli problémákon túl azonban külön feladat a többféle stílust képviselő alkotók mozgósítása: egy antológia szempontjából az egységes kép megteremtése ilyen feltételek mellett lehetetlennek tűnhet, még akkor is, ha a terjedelem és a tematika is szabályok közé szorul (vagy éppen ezért).

A 2017-ben megjelent *CSKA* képregény-antológia a 5Panels és a Pesti Könyv Kft. közreműködésében jött létre. Az antológia a macskák tematika köré szerveződött, a történetek pedig, ahogy a kötet felosztásában is látszik, az állat négy tulajdonsága köré csoportosultak: szeszélyes, rejtélyes, csacska, harcias. A macskaantológia után 2018-ban, folytatásként a kutyáké lett a főszerep, és a *TYA* a 5Panels gondozásában debütált a 14. Budapesti Nemzetközi Képregényfesztiválon. A kutyaantológia tíz történetet mutat be, melyek nem bomlanak további kategóriákra, ahogy az előző kötet. A képregényekről összességében elmondható, hogy tartalmukat, stílusukat, nyelvezetüket tekintve rendkívül változatosak, éppen ezért érezhetően jobb a minőségi szórás is. Sok alkotó itt jelent meg először, és akadnak új felállások, szerzőpárosok is. A befogadónak mindenesetre nehéz dolga van, de itt és most a kutyáké és macskáké a főszerep.

A *CSKA* és a *TYA* antológia előszavaiban a változatos történetekre is reflektálva Pádár Ádám néhány szóban foglalja össze, milyen is az élet a macskákkal, milyenek is a kutyások, amit a kötet képregényei reprezentálnak igazán, és olyan titkokra, meglátásokra, megközelítésekre is sor kerül ezekkel az állatokkal kapcsolatban, melyekre nem is gondolnánk. A *CSKA* antológia első képregényei a *szeszélyes* tulajdonsággal körvonalazzák a macskák milyenségét: Lénárd László versét Dudás Győző rajzolta meg, *Gazdátlanul* címmel. Ahogy az első képregénynél, úgy a továbbiakban is érdemes figyelni a perspektívaváltásokra, jelenlétekre, ugyanis sokan ezeket kihasználva csavartak még egyet a történeten. A kötet elején, a következő képregényre – Lénárd László és Szebeni Péter *Mennyit ér egy macska?* című munkájára – ugorva már feltűnik, hogy a művek között nem mindenhol sikerült – feltételezhetően az oldaltörés miatt – szünetet hagyni, így néha csak a rajzstílusváltás miatt gondolhatjuk, hogy már egy másik képregényt látunk. Madarász Gergely az előzőeknél jóval hosszabb *Karmolások* című művével zárul a szeszélyes fejezet, mely a párkapcsolat viszontagságait állítja a középpontba, ahogyan egyébként a Szebeni–Lénárd páros képregénye is, amelyben éppen egy macska okozza a bonyodalmat, majd a megoldást is. Madarász művére visszatérve érdemes megfigyelni,

ahogy a katarzisz kibontakozik, ahogy a szerző a panelstruktúrával játszik: a karmolások mentén csúsznak el a kockák. A kötetben később még egy műve szerepel, *Mit gondol a macskákról?* címmel, mely interjú- vagy dokumentum-képregénynek is tekinthető. A következő *rejtélyes* fejezetben négy történet kap helyet, és a macskák természetesen más megvilágításba kerülnek. Dudás Győző *Vérvörös telihold* és Pápai Gábor *Miau* képregénye egészen horrorisztikus hangulatot ad a kötetnek. A kötet belső borítóján ugyan szerepel a 12-es karika mint korhatár-besorolás, és a szerkesztői megjegyzés is felhívja a figyelmet a durva és erotikus részekre, de ezeken felül, a képregények tartalmát tekintve is érezhetjük úgy, hogy ezen alkotások inkább a felnőtteknek szólnak. Halmi Zsolt *Egy macska emlékei* című képregénye egy macskatörténeti utazást mutat be, az életeken át megélt borzalmakat és boldog pillanatokat. A macskák mellett – ahogy a másik kötetben a kutyáknál – a gazdi is nagy szerepet játszik, és kettejük hol harmonikus, hol diszfunkcionális kapcsolata építi fel a kötet és a történetek vázát. Duba Krisz és Zentai András képregénye is egy ilyen különleges kapcsolatot ábrázol *Éjféli Csemege* címen.

Az antológia – nem feltétlenül a műfajából adódó – egyik erénye, hogy változatos stílusú képregényeknek enged teret, melyek különféle technikai módszerekkel, megközelítésekkel dolgoznak fel egy témát a megadott terjedelemben. A terjedelem és a téma kettős követelménye persze sok alkotót sarokba szorít, és ez a *CSKA* és a *TYA* néhány képregényére is igaz. A cselekmény összetettségéhez és a mondanivalóhoz képest sokan kevés oldalban, kockában gondolkodtak, ugyanakkor ez a probléma nem feltétlenül érinti a karakterek vagy a környezet kidolgozottságát. A hiányérzet valószínűleg abból fakad, hogy a terjedelemhez képest túlságosan mély mondanivalót akartak átadni az olvasónak, ami némely esetben egyáltalán nem sikerült. Célszerű lehet a szerkesztőknek egy ilyen témánál, akár kutyák, akár macskák esetében a korosztályt is belőni, ami egy sokkal egységesebb képhez vezethet. A karakterekhez visszatérve sokan rendelkeznek egy erőteljes stilizált és egyedi grafikai stílussal, mely mindentől függetlenül felfedezhető. Nem annyira jellemzőek a részletgazdag hátterek, képek vagy a kidolgozott vizuális környezet. Jellemző például a szöveg nélküli képregény, vagy a vonalakban, rajzokban is érezhető metaforikusság, ugyanakkor sok kísérleti jellegű alkotás is helyet kap. Ha egyben vizsgáljuk, lehetséges, hogy széthúzó lehet ez a sok variáció, de kellően hatáskeltő is – az olvasó számára talán a befogadás idejével szabályozható ez a fajta sokkha-

tás. A *csacska* fejezetben szintén négy képregény található, a sorrendet követve, felsorolásszerűen említeném Pádár Ádám és Dedinszky Vivien *A macskák könyve* című képregényét, mely stílusában is jóval elkülönül a többitől: a szöveg nélküli, pasztellezett technikával készült mű teljesen más hatást vált ki a befogadóból, kissé pihentetően elidegenít. Koska Zoltán közreműködésével készült egy adaptációs képregény is Weöres Sándor *Macska induló* verse alapján. A *harcias* részben pedig két hosszabb képregény kap helyet Pádár Ádám és Gresz Dóri *Zéró (0)* és *A macskák titkos élete* Kiss Judittól. A kötetre jellemző, amint már említettem a stílus- és műfajgazdagság, és nincs ez másként az utóbbi két képregény esetében sem, melyeknél a noir és a mangásabb vonal mutatkozik meg egy-egy akciódúsabb jelenetet bemutatva. Kasza Magdolna – Magyar Sándor *Törzsfajlódás* című műve pedig bár nem utolsóként szerepel ebben a részben, de átvezetőnek is tekinthető a következő kötethez.

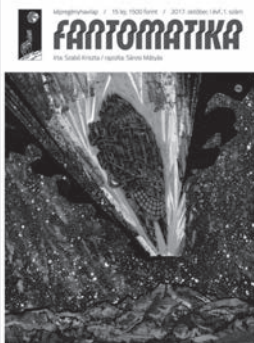
A kutyantológia felépítése és strukturáltsága észrevehetően más, látható a szerkesztésbeli fejlődés is az előző kötethez képest: az alkotások világosan tagoltak, mindegyik egy különálló belső címlappal rendelkezik, amelyeken végre egyértelműen felfedezhetők a szerzők nevei és a címek. A *TYA* tíz képregényt foglal magába, melyekre szintén jellemző a változatos stílus és műfajiság. Pádár Ádám és Koska Zoltán *Énkereső* című képregénye egyfajta útkeresés a gondolatok zavarából, melyben a kutya központi szerepet játszik, és a kiút megtalálásának része is. Kasza Magdolna és Magyar Sándor a *Törzsfajlódás*hoz hasonlóan itt az *EBolúció* című képregénnyel vezetik be az olvasót a kutyák fejlődéstörténetébe, és egy hasonló humoros fordulattal zárják a történetet. Kiss Judit *Ősök meséi* című képregénye (konzultáns: Krisz) az előzőekhez képest, akik a hagyományosabbnak értett panelszerkezetet részesítették előnyben, teljesen átértelmezi a struktúrát, és egy meglehetősen sajátos hangulatú keretet ad történetének, mely egy mese elemeire épül: a hainuk legendáját dolgozza fel. Ahogyan az előző kötetben, itt is a manga műfaját képviseli, nemcsak a stílust, hanem a történet tematikáját tekintve is. Gresz Dorottya és Pádár Ádám párosa már ismerős lehet szintén az előző kötetből, most a kutyantológiában *Rossz kezekben* című akciódús képregényükkel jelentkeztek, mely egy jól felépített történetet takar. Szebeni Péter és Kiss Judit *A komoly és a kajla* című művében a kutyák őrző-védő toposzának állít emléket, akik mindig segítenek, ha baj van.

Kevesen ragadták meg a kutyák tulajdonságait, és csak néhány történetben figyelhető meg, hogy ebből építkeztek a szerzők. A macskaan-

tológia esetében sokkal markánsabb volt a tulajdonságok szerepeltetése, mint a narratíva egyik mozgatója, ami valószínűleg annak köszönhető, hogy a most debütált kötetben a cselekmények és a történetészövés domináltak. Ennek ellenére akadnak a kötetben filozofikus hangvételű művek is, mint Madarász Gergely *Jó utat, király!* című képregénye. A halál utáni lét dialógusában egy új lehetőség bontakozik ki, mely ez esetben talán közelebb visz a megnyugváshoz. A végét tekintve ez sem nevezhető hagyományos értelemben vett képregénynek, de addig az egész oldalas panelek egy szereplő köré fókuszálnak, kiemelve őt a fekete háttérből. A *CSKA*-hoz hasonlóan itt is helyet kap egy adaptációs képregény, *Tom Edison loncsos kutyája* Kóbor és Brazil alkotása Kurt Vonnegut novellája nyomán. Brazil is azok közé tartozik, akiknek grafikai stílusa azonnal felismerhető, és remekül kibontakozik ebben a szellemes történetben. Sokkal komolyabb témát boncolgat Puskás Szabolcs és Halmi Zsolt képregénye, *A szerződés* címmel, mely a borítót nézve is sokat sejtető, és már asszociálhatunk az ördög kutyája és valamiféle paktum párhuzamaira, amivel nem is tévedünk. Ebbe keveredik némi aktuálpolitika is. A kötet ezen a ponton, hasonlóan az előzőhöz, Tóth Lili *Kerítések* című művével kissé elidegenít, a szerző *A macskák könyvéhez* című képregényéhez hasonlóan kitűnik a kötetből, ez egy rövid fotómontázs-képregény, kevés szöveggel. Ugyanakkor rendkívül jól megfogja a mindenki által ismert „Vigyázz, a kutya harap!” tábla szimbolikus erejét. A kutyaantológia Nagy Marci *Elsie* című képregényével zárul, mely ugyan egy komorabb hangvételű alkotás, mégis rendkívül jól ábrázolja a hűséges kutya és gazdája szoros kapcsolatát, és mindemellett szép zárása a kötetnek.

A *TYA* és a *CSKA* kötetek szimpatikus kezdeményezések az antológia műfajában, azonban jól prezentálja ez a két kötet a műfaj problematikus pontjait is, melyekre a szerkesztőknek a továbbiakban még inkább figyelniük kellene. Úgy tűnik, a hazai alkotók a macska és kutya hívószavakat a legtágabb értelemben vették, ebből is látszik, hogy szükséges lehet a tematikákon túl talán a korosztályt is meghatározni: ki a célközönség, illetve egy műfaji korlátozást is kijelölni, ami közelebb vezethet egy egységes kötethez. Ugyanakkor ez a rendkívül színes kötet sok új alkotónak adott debütálási lehetőséget, mely remek lehetőség, de felmerülhet a kérdés, hogy megférnek-e ezek a művek egy kötetben, vagy az online megjelenés preferáltabb ilyen esetben. A befogadói oldalt tekintve mindenesetre mindenki találhat a kötetben számára tetsző képregényeket, alkotói oldalról újfajta ötleteket, nézőpontokat.

A *TYA* és a *CSKA* színes foltjai a magyar képregénynek, de azért reménykedjünk, hogy az (l)Ó vagy az (oroszl)ÁN, (dene)VÉR és egyéb állattematikákon kívül is vannak még további lehetőségek.

Szabó Kriszta – Sárosi Mátyás

Fantomatika

2017. október – 2017. december

Szép Eszter

A FANTÁZIÁNAK HATÁRT SZABNI

Épp egy kulturális rádióműsor szerkesztőjének figyelmébe ajánlottam a Fantomatikát és a mögötte rejlő csapatot, Szabó Krisztát és Sárosi Mátyást, hogy őket is vegye be hosszabb és alapos képregényes összeállításába, amikor megtudtam, hogy a lapot nem folytatják. A kiadót felszámolják, a helyzet kétségbeejtő, sőt eddig is az volt, csak eddig nem volt ennyire pőrén nyilvánvaló. A hír váratlanul ért és letaglózott, hiszen a Fantomatika az évenként odaítélt képregényes szakmai díj, az Alfabéta-díj egyik erős esélyese volt, a kezdeményezést pedig a képregényes szubkultúrában mindenki lelkesen fogadta. A tematikus Facebook-csoportok tagjai és az elsősorban populáris kultúrával foglalkozó portálokon és blogokon megjelenő kritikák üdvözölték a projektet, az ötletet és a vállalást. Kritikáikban építő szándékkal fogalmaztak meg javaslatokat a fejlődéshez. Egyszóval: komolyan vették a Fantomatikát.

A képregényes projektek komolyan vételéhez azonban nem elég, ha tetszik az olvasóknak, a kritikusoknak és a bloggereknek egy vállalás.